HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

א) הקטנה. רש"ל וכ"ה בר"ף ורא"ש [וכ"ה בכת"י ועי' בהגר"א שבהגהות וחידושים], ב) [לקמן סז. עד: עז.], ג) [יבמות י: וש"נ], ד) יבמות מט. כתובות כט: לקמן סח., ה) [בכת"י נוסף: לאב], ו) כתובות כב. ע"ש היטב, ז) [בכת"י: לנישואין, וכל"ל. רש"ל], ח) ב"ב קלד:, ט) [בכת"י ודפו"ר: אימר], י) [ברש"י רי"ף נוסף: ערך פלוני עלי], כ) [לקמן עה ע"א], ל) [ברש"י רי"ף: אחתי], מ) [אל"ל דשעת], נ) [בדפו"ר: אם היו לו באותו הזמן לא שנים ולא סימנים. ועיין רש"ל], ס) [גיטין נ ע"ב], ע) [שם נד ע"ב], פ) [לקמן עד ע"ב, עז ע"א], צ) [אל"ל שתתרצה],

תורה אור השלם

1. אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה: ויקרא כא יד
2. וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו כִּי אֲנִי יְיָ מְקַדְּשׁוֹ: ויקרא כא טו
3. וְאָמַר אֲבִי הַנַּעֲרָ אֶל הַזְּקֵנִים אֶת בִּתִּי נָתַתִּי לָאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה וַיִּשְׂנָאֶהָ: דברים כב טז

מוסף תוספות

א. דסמכינן ארובא, ואפי' למאן דחייש למיעוטא מודה בהא דמילתא דלא שכיחא היא כלל. תוס' הרא"ש. ב. אף למכות ועונשין. שם. ג. לאביי דאמר בפ' הנזקין (גיטין נד:) גבי טהרות שעשיתי עמך נטמאו דלא מהימן אלא היכא דהוי בידו, ורבא נמי לא פליג אלא היכא דכי הוו בידו דבזימנא קמייתא דאשכחיה לא אמר ליה ובתר הכי אמר ליה דאינו נאמן. תוס' הרא"ש. ועי' תוס' רשב"י ותוס' טוך שהקשו רק לאביי ועי' לקמן דף סה: תוס' ד"ה נטמאו ועי' פנ"י. ד. שמאליו נעשה גדול הילכך בקל יש לנו להאמינו ולהוציאו מחזקת קטן. שם. ה. ויודע שסומכין עליו ודמי קצת להא דאמרינן לקמן (עד.) ג' נאמנים על הבכור, חיה ואביו ואמו. שם.

תום' ר"י הזקן

עד דאמר אין משמע. ומסתברא לחומרא עד דאמר אין משמע* ומכאן אתה למד דליכא מ"ד דע"מ שירצה שלא ימחה משמע. ואע"ג דבפרק כל הגט [גיטין כה, ב]** אמרינן דמ"ד רצה האב אינה מקודשת סבר אין ברירה, [ו]קי"ל ביו"ט פרק בתרא [לח, א] דבדאורייתא אין ברירה, (ו)מסתברא דהאי שיטה אליבא דמאן דלית ליה ע"מ כמעכשיו הוא ואין הקדושין כלום בשעת נתינה, אלא בשעת רצוי האב הוא דצריכינן למימר כשנתרצה האב הוברר הדבר דבשעת נתינה הוו קדושין, אבל לרבי דס"ל ע"מ כמעכשיו דמי תנאה הוא ולא צריכינן לברירה שהרי מקודשת משעה ראשונה ויתקיים התנאי, והיינו דסתם לן תנא במתני' רצה האב מקודשת כמו שבארנו שם. **מתני'. נשבית ופדיתיה.** והרי היא פסולה לכהונה משום ספק זונה אינו נאמן, ובגמ' מפרש. **גמ'.** **רישא.** נאמן לפסלה לכהונה כשהיא קטנה וגבי גדולה או שבויה אינו נאמן לפסלה לכהונה. **רישא בידו.** לקדשה לאחר ויתן לה גט והיא פסולה לכהונה, הלכך נאמן דמה לו לשקר איבעי פסיל לה. **סיפא לאו בידו.** לא לקדשה משגדלה ולא למסרה ביד עובדי כוכבים. **נהי דבידו לקדשה.** לקבל הקדושין ממי שבא לקדשה. **בידו לגרשה.** והגירושין פוסלין אותה לכהונה. וקדושין עצמן אינן בידו אלא*** מחלקו ממי שירצה ליתן. **הימניה רחמנא.** בין לאסור בין להתיר. **אסרה.** על הכל, שאין אנו יודעין למי, וכי אמר לזה התירה הלכך כי אמר קדשתיה נאמן לאוסרה וכי אמר גרשתיה נאמן להתירה לכל העולם, ומיהא אסורה לכהן, וקרא בנערה משתעי ולא בבוגרת ומשום הכי אינו נאמן אפילו בנשואין כשהיא בוגרת. **ולנשואין הימנה רחמנא.** כלומר היתר או אסור הבא מחמת נשואין, אבל לומר שבויה היא לא הימניה. **מתני'. יש לי בנים.** ואין אשתו זקוקה ליבם. **נאמן.** ואפילו מוחזק לן דאית ליה אח כדאיתא ביש נוחלין [ב"ב קלד, ב]. **יש לי אחים.** ואשתו זקוקה ליבם, ועד הנה היתה בחזקת שאינה זקוקה. **גמ'. בשעת קדושין.** לא אמר לה על מנת אלא אמר לה שיש לו בנים או שאין לו אחים כדי שתרצה[ל] לו שלא תדאג מן היבום. **להתיר.** כלומר ממה שאמר בשעת קדושין ואינו נאמן ממה שאמר בשעת מיתה. **אף לאסור.** אלמא אע"ג דאמר בשעת קדושין אין לי אחים הואיל ובשעת מיתה אמר יש לי אחים נאמן וכ"ש אם לא דבר כלום עד עתה דנאמן כי אמר יש

נאמן לנדרים ולחרמים ולהקדשות ולערכים אבל לא למכות ולעונשין: **מתני'** [א]קדשתי את בתי[א] קדשתיה וגרשתיה כשהיא קטנה והרי היא קטנה נאמן [ב]קדשתיה וגרשתיה כשהיא קטנה והרי היא גדולה אינו נאמן [ג]נשבית ופדיתיה בין שהיא קטנה בין שהיא גדולה אינו נאמן: **גמ'** מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא רישא בידיה סיפא לאו בידיה ולא והרי בידו להשיאה לחלל דקא פסלה מכהונה הא לא קשיא [ב]כרבי דוסתאי בן יהודה דאמר בנות ישראל מקוה טהרה לחללין והרי בידו להשיאה לממזר כרבי עקיבא [ג]דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין הרי בידו להשיאה אלמנה לכהן גדול וכר' סימאי [ד]דתניא ר' סימאי אומר מן הכל עושה ר' עקיבא ממזר חוץ מאלמנה לכהן גדול שהרי אמרה תורה [1]לא יקח [2]ולא יחלל חלולים עושה ואין עושה ממזרים כר' ישבב דאמר בואו ונצווח על עקיבא בן יוסף שהיה אומר כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר הניחא לר' ישבב אי לטעמיה דנפשיה שפיר אלא אי לאפוקי מטעמא דר' סימאי קאתי הרי בידו להשיאה לחייבי עשה אמר רב אשי ותסברא רישא משום דבידו הוא נהי דבידו לקדשה בידו לגרשה ועוד אילו אמר האי דלא ניחא בגוה מי מצי מקדש ניהליה בעל כרחיה אלא אמר רב אשי רישא רחמנא הימניה [ה]כרב הונא [ו]דאמר רב הונא אמר רב [ד]מנין לאב שנאמן לאסור את בתו מן התורה שנאמר [3]את בתי נתתי לאיש הזה לאיש אסרה הזה התירה [ז]בנישואין הימניה רחמנא לאב בשבוייה לא הימניה: **מתני'** [ח]מי [ה]שאמר בשעת מיתתו יש לי בנים נאמן [ו]יש לי אחים אינו נאמן: **גמ'** אלמא נאמן להתיר ואין נאמן לאסור נימא מתניתין דלא כר' נתן דתניא [ז]בשעת קידושין אמר יש לו בנים בשעת מיתה אמר אין לו בנים בשעת קידושין אמר אין לו אחים בשעת מיתה אמר יש לו אחים נאמן להתיר ואין נאמן לאסור דברי רבי ר' נתן אומר אף נאמן לאסור אמר רבא שאני התם כיון דבשעת מיתה קא הדר ביה [ט]אימא קושטא קאמר אמר ליה אביי ולאו כל דכן הוא השתא ומה התם דקא מרע ליה לדבוריה אמרת קושטא קאמר מתני' דלא קא מרע ליה לדבוריה לא כ"ש אלא אמר אביי [ח]מתני' דלא מוחזק לן באחי ולא מוחזק לן בבני דאמרינן כיון דלא מוחזק לן בבני ולא באחי אמר יש לי בנים נאמן יש לי אחים אינו נאמן לאו כל כמיניה דאסר לה אכולי עלמא ברייתא

דמוחזק

ולחרמים. אם החרימו מנכסיהם הוי חרם לבדק הבית וקדשים וכן אם אמר ערכי עלי[י] נערך: **אבל לא למכות.** להחזיק שערותיהן בחזקת סימן ללקות ולהענש: **מתני' גירשתיה.** קבלתי את גיטה: **והרי היא קטנה.** עכשיו כשאמר עליה כך: **נאמן.** לפוסלה מן הכהונה: **והרי היא גדולה.** משגדלה אמר כן ובקטנותה לא אמר אינו נאמן ומותרת לכהן: **נשבית.** הרי היא פסולה לכהונה משום ספק זונה ובגמרא מפרש טעמא: **גמ' רישא בידו.** בעודה קטנה בידו לקדשה לאחר ולחזור ולקבל גט הימנו הלכך נאמן דמה לו לשקר אי בעי פסיל לה: **סיפא לאו בידו.** לקדשה משגדלה ולא למוסרה ביד עובד כוכבים לא גדולה ולא קטנה: **והרי בידו.** כשהיא קטנה: **להשיאה לחלל.** לנולד מאלמנה לכ"ג דאמר לקמן בפרק בתרא (דף עד:) עמוני ומואבי כותי נתין חלל וממזר מצרי ואדומי שבאו על כהנת לוייה וישראלית פסלוה: **כר' דוסתאי בן יהודה.** ס"ל לתנא דידן דאמר לקמן (דף עז.) בנות ישראל מקוה טהרה לחללים דבת חלל זכר כשרה לכהונה שאשתו טהרה את זרעו וכיון דבתו כשרה אלמנתו כשרה דכל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו[י] הלכך אין בידו לפסול בתו קטנה מן הכהונה וא"ת הרי בידו לפסלה בקידושין וגירושין התם מכהונה פסיל לה מתרומה לא פסיל לה אם בת כהן היא אבל נשבית פסולה אף מן התרומה: **והרי בידו להשיאה לממזר.** דקיימא לן (לקמן דף סח.) קידושין תופסין בחייבי לאוין וביד האב להשיאה לו בעבירה ותפסל מן התרומה: **אין קידושין תופסין בחייבי לאוין.** דאין ביד האב להשיאה אלא למי שקידושין תופסין בה והא דר"ע לקמן בפרקין (שם): ה"ג **הרי בידו להשיאה אלמנה לכ"ג וכר' סימאי.** כלומר אם אלמנה היא הרי בידו להשיאה לכ"ג ואפי' לר"ע דאע"ג דחייבי לאוין היא מודה ר' עקיבא דקידושין תופסין לו בה: **וכדרבי סימאי.** דאמר מן הכל שהן חייבי לאוין עושה ר' עקיבא הוולד ממזר דקסבר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין חוץ מאלמנה לכ"ג: **שהרי אמרה תורה אלמנה לא יקח.** וסמיך ליה ולא יחלל זרעו בעמיו דמשמע חללין הוא עושה זרעו שמחוללין מן הכהונה ואינו עושה ממזרין וכיון דאין הולד ממזר ש"מ ס"ל קידושין תופסין בחייבי לאוין דכהונה דאי אין קידושין תופסין הוי הולד ממזר כדתנן בפרקין (לקמן סו:) כל שאין לה קידושין עליו הולד ממזר: **כרבי ישבב.** מתני' כרבי ישבב אליבא דרבי עקיבא ס"ל דאמר בואו ונצווח על עקיבא בן יוסף שמרבה פסולין בישראל שהיה אומר כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר כל איש בישראל שאין ביאתו מותרת באשה שיבא עליה הולד שנולד מאותה ביאה ממזר: **הניחא אי טעמא דנפשיה קאמר.** ולאו לאפוקי מדר' סימאי לחודיה אתי לאיפלוגי אחייבי לאוין דכהונה לחודייהו אלא כלל הוא בידו שכל ביאה שהיא בעבירה הולד ממזר ושפיר מתרצינן למתני' דאין קידושי עבירה קידושין ואין ביד האב להשיא בתו למי שמחללה בביאתו: **אלא אי לאפוקי מדר' סימאי אתי.** ולא להוסיף אלא אחייבי לאוין דכהונה אבל במצרי ואדומי תוך ג' דורות שהן חייבי עשה מודה דקידושין תופסין לו בה הרי בידו להשיאה להן והן מחללין אותה מתרומה ומן הכהונה כדלקמן (דף עד:): **ותסברא.** דהאי שינויא דלעיל שינויא הוא וטעמא דרישא משום דבידו הוא נהי דבידו לקבל קידושין מאיש שבא לקדשה: **אילו אמר האי גברא לא ניחא לי.** לקדשה מי מצי וכו': **לאיש אסרה.** על הכל שאין אנו יודעים למי וכי אמר הזה התירה לזה: **לנישואין הימניה.** אם נערה אם קטנה אבל בבוגרת לא מישתעי קרא דנערה כתיב הלכך לא מהימן משגדלה: **בשבויה.** לא הימנוהו כלל: **מתני' יש לי בנים.** ואין[ט] אשתו זקוקה ליבם: **יש לי אחים.** זקוקה ליבם והיא היתה עד הנה בחזקת שאינה זקוקה: **גמ' בשעת קידושין אמר יש לי בנים.** כדי שלא תדאג מן הייבום ותתרצה לו ומיהו כשקידשה לא אמר על מנת: **בשעת קידושין אמר שאין לו אחים.** ואין לדאג מן הייבום: **נאמן להתיר כו'.** כלומר נאמן במה שאמר בשעת קידושין ואין נאמן במה שאמר בשעת מיתה: **שאני התם.** בברייתא כיון דהדר ביה מדיבורא קמא בשעת מיתה קושטא קאמר שלא יהא עון תלוי בו אבל מתני' שלא אמר בשעת קידושין אין לי אחים כי אמר השתא יש לי אינו נאמן דלצעורה קא מכוין: **דקא מרע לדיבוריה.** [מ]בשעת קידושין: **דלא מוחזק לן.** האי גברא בשעת מיתה לא באחי ולא בבני וקיימא הך איתתא בחזקת שאינה זקוקה לייבום הלכך אמר יש לי בנים אחזוקה קמייתא הוא דקא מוקים לה הלכך נאמן ואי אתי אח לאחר מכאן ואמר אחוה דמיתנא אנא לאו כל כמיניה דלאהני דיבור לחזקה: **אמר יש לי אחים.** ואין לי בנים לאו כל כמיניה דמפקינן לה מחזקה: **ברייתא.** דקא"ר נתן נאמן לאסור:

ריבוי שערות סמכינן אריבוי שערות דאין דרכם לבא קודם י"ג שנה[א] אי נמי אם הם גדולים בקומה יש לסמוך על הסימנים והקומה ואפי' אין לו כי אם ב' שערות אבל הכא מיירי שלא הביא רק ב' שערות ולא הגדיל בקומה ולכך קאמר גמרא דלמכות ועונשין אינו נאמן עוד פר"י שיטה אחרת דבמקום סימנין א"ל עדות שנים[ב] וא"ת א"כ מה אנו צריכין לנאמנותו של אביו וי"ל דמיירי הכא שאביו העיד שכבר עבר שנה או שנתים שאכל בנו חלב או בא על הערוה והיה גדול כשעשה את העבירות אבל אין אנו יודעים אם היו לו [נ]שנים באותו הזמן או סימנים ובא לאשמעינן דהאב נאמן לומר דאותו הזמן היו לו שנים או סימנים דהיינו שתי שערות והא דלא חשיב סימנין חד מינייהו נקט: **נאמן** לנדרים. דעד אחד נאמן באיסורין[ס] תימה הא אין נאמן אלא בדבר [ע]שבידו[ג] וי"ל כיון דסופו ליגדל[ד] עשאוהו כדבר שבידו מיהו קשה מאי איריא אב אפי' אחר נמי וי"ל דאב דייק טפי לדעת שניו לפי שעליו מוטל להודיעו לאחרים[ה] ולכך לאב עשאוהו כבידו ולא לאחרים:

[כר' דוסתאי וכו'. פרש"י כיון שבתו כשרה אלמנתו כשרה וכו' ור"י אומר טעם אחר דאם היה פוסלה בביאתו לא היו הבנים כשרים דה"ל כחלל שנשא חללה דלכ"ע הולד חלל.[פ] ת"י]:

רבי

עין משפט נר מצוה

סא א מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכה כד סמג לאוין רכא טוש"ע אה"ע סימן לז סעיף כה:
סב ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף כו:
סג ג מיי' שם טוש"ע אה"ע סי' ז סעי' ח:
סד ד מיי' פי"ט מהלכות אישות הלכה י טוש"ע אה"ע סי' לז סעיף כ:
סה ה מיי' פ"ג מהלכות יבום הלכה א סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קנו סעיף ו:
סו ו מיי' שם הלכה ב וסמג שם טוש"ע אה"ע סי' קנו סעיף ו:
סז ז טוש"ע אה"ע סי' קנו סעיף ז:
סח ח טוש"ע אה"ע סי' קנו סעיף ו:

מוסף רש"י

דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין. אין קדושין תופסין לאשה האסורה על המקדשה בלאו, ופליגי רבנן עליה ואמרי בחייבי כריתות הוא דלא תפסי אבל בחייבי לאוין תפסי (סוטה יח:). בהחולץ (מד:) בברייתא המחזיר גרושתו ר"ע אומר אין לו בה קדושין (כתובות כט:). מן הכל עושה ר' עקיבא ממזר. כל הנולדים מחייבי לאוין (כתובות כט:). מנין לאב שנאמן לאסור את בתו. כשהיא קטנה או נערה שבידו לקדשה, כדאמרינן בפרק נערה שנתפתתה (מו:) מנין שאם אמר קדשתיה לפלוני שהוא נאמן לאוסרה על הכל (כתובות כב.). לאיש אסרה. לכל העולם, דלא ידעינן למאן, וכי אמר הזה התירה לו (שם ע"ש). המשך בסוף המסכת.

תום' ר"י הזקן (המשך)

לי אחים. ומאחים מקשה דאילו מבנים מצינן למימר דנאמן כל כמה דלא הדר ביה. [שאני התם. בברייתא כיון דהדר ביה] מדיבוריה קמא ודאי בשעת (קדושין) [מיתה] קושטא קאמר שלא יהיה זה העון תלוי בו, אבל מתני' שלא אמר בשעת קדושין יש לי אחים, כי אמר השתא יש לי אחים לצעורה ולמיסרה קא מכוון. ודעת אביי דכ"ש היא. הלכך לפום האי טעמא אע"ג דמוחזק לן באחי ואמר אין לי אחים בשעת מיתה נאמן הואיל ובידו לגרשה, כדגרסינן ביש נוחלין [שם] ההוא דמוחזק לן דלית ליה ואמר בשעת מיתה דלית ליה, אמר רב יוסף למאי נחוש לה חדא דהא מוחזק לן דלית ליה אחי, ועוד הא אמר בשעת מיתה דלית ליה אחי, מדקאמר ועוד ש"מ דה"ק ועוד אפילו מוחזק דאית ליה אחי, ורבנו שמואל כתב שם (כאן) [כן]. ור' נתן אמר אף נאמן. מדברים שהיא אוסרה, ואע"ג דמכחיש עצמו קאמר ר' נתן דנאמן בשעת מיתה לאסרה, כ"ש במתני' דליכא הכחשה. ושני רבא דהיא הנותנת שיהיה נאמן ומתני' וברייתא כולהו מיירי בחד גוונא דלא מוחזק לן לא באחי ולא בבני. ואקשי אביי דכ"ש הוא, אלא ודאי בתרי גווני איירי דמתני' דקאמר דאומר יש לי אחים אינו נאמן איירי דלא מוחזק לן באחי, הלכך אינו נאמן שרוצה לאוסרה ולאו כל כמיניה, ורישא דקאמר יש לי בנים נאמן אע"ג דאית ליה אחי ולא מוחזק לן [בבני] דנאמן מטעם הואיל ובידו לגרשה כדאיתא ביש נוחלין, ואע"ג דקאמר התם דלא מוחזק לן באחי, הכי פירושא, אי מהתם ה"מ דרישא דומיא דסיפא מה סיפא דלית ליה אחי אף רישא דלית ליה אחי וכו'. הלכך באמר יש לו בנים נאמן הואיל ובידו לגרשה. ואע"ג דבעל שאמר גרשתי את אשתי דבידו לגרשה חולצת ולא מתייבמת, שאני התם דקא מרע לנשואין והואיל וחזינן לה דיתבא תותי בעלה ולא נפק עלה קלא דאיגרשא, משום דבידו לגרשה לא מהימנינן ליה אלא לחומרא. אבל יש לי בנים דאמלתא אחריתי קא מסהיד לא מרע להו לנשואין משום דבידו לגרשה מהימנינן ליה בין לקולא בין לחומרא. **ברייתא דאתחזק לן באחי ולא בבני.** דקאמר יש לו בנים בשעת קדושין וקאמר רבי דהאי דקאמר יש לי בנים או אין לי אחים בשעת קדושין, מה לו לשקר, מאי אהני דבוריה לרצויי להתקדש הרי יכול לרצותה בדרך אחר שיאמר לה שיגרשנה מחיים אם תצטרך ויעשה לה תנאי על זה, הלכך מה לו לשקר.

---

*אינו מובן דאדרבה קולא הוא דכל זמן דלא אמר אין אינה מקודשת ועוד דודאי הלכה כת"ק ועי' רמב"ם בפ"ז מהל' אישות וצ"ע (ד"ו). **נראה שצ"ל דבפ' כל הגט משמע דלמ"ד דלא אמרינן ברירה אפי' רצה האב אינה מקודשת וקי"ל ביו"ט וכו'. ***אולי צ"ל אלא דיכול למוסרה למי שירצה לקדשה.

SHAS MOZNAIM